

Ontmoetingen tussen veteranen en Amsterdamse scholieren

‘Vrijheid moet beschermd worden’

■ Nieuw-Guineaveteraan Ruud Ackermann tijdens zijn gastoptreden op het Barlaeus Gymnasium.

In het volle lokaal van het Barlaeus Gymnasium in Amsterdam luisteren de 29 leerlingen van klas 1C aandachtig. Aan het woord is veteraan Ruud Ackermann, die van medio oktober '61 tot half november '62 als dienstplichtig landmacht-sergeant uitgezonden werd naar Nieuw-Guinea.

Door: Rein Bijkerk

Foto's: Karin Stroo

Ruud Ackermann (68), getooid met het Draaginsigne Veteranen en de baton van het Nieuw-Guinea Herinneringskruis, vertelt over zijn legering in Sorong, over de vriendschappelijke omgang met de Papoea's én over die ene patrouille waarbij zijn manschappen en hij enige tientallen nietsvermoedende Indonesische infiltranten in het vizier kregen. Vragen

hebben de leerlingen intussen genoeg. Geregeld schieten vingers de lucht in. Vroeger en ver weg komen ineens dichtbij en ook het thema vrijheid krijgt contour. Want Nederlands afscheid van Nieuw-Guinea betekende voor de Papoea-bevolking het begin van een lange periode van onderdrukking en onvrijheid.

Proef met veteranen

De geslaagde ontmoeting tussen Nieuw-Guineaveteraan Ackermann en de Barlaeus-klas maakt deel uit van

een educatieve *pilot* voor Amsterdamse scholen, opgezet door de Stichting 4 mei Concert. Deze stichting organiseert sinds 2001 in het Amsterdamse Concertgebouw een herdenkingsconcert dat plaatsvindt na afloop van de Nationale Dodenherdenking op de Dam. Een laagdrempelige, maar mooie en bijzondere uitvoering die jaarlijks zo'n 1.500 bezoekers trekt en past in de traditie van de herdenkingsconcerten die in de eerste naoorlogse jaren in Amsterdam plaatsvonden. Dit jaar stond de muziek van de *Comedian Harmonists* centraal.

Een beroemde, door Amerikaanse jazzmuziek en close harmony-stijl geïnspireerde, Duitse groep die in de jaren dertig door het nazi-regime het werken onmogelijk werd gemaakt. Aan het concert op 4 mei is telkens een motto verbonden en elk jaar is er een aan het herdenkingsconcert gerelateerd educatief programma voor jongeren. Dit jaar was het thema 'vrijheid moet beschermd worden' en in het begeleidend onderwijsprogramma werden voor het eerst ook veteranen ingezet. Dat gebeurde, met hulp van het Veteraneninstituut, op een aantal Amsterdamse scholen voor voortgezet onderwijs. Als de proef een succes blijkt, zullen door de Stichting 4 mei Concert vanaf volgend jaar op grotere schaal en ook buiten Amsterdam ontmoetingen worden georganiseerd tussen oude en jonge veteranen en scholieren.

Hagelslag en infiltranten

Hoe zo'n gastoptreden van een veteraan kan verlopen, wordt duidelijk op het Barlaeus Gymnasium. Ackermann brengt zijn verhaal met verve. De belewingswereld en de woorden van de toenmalige jonge dienstplichtige klinken er nog in door. "Soekarno was een dictator en onze vijand, we waren erg anti-Soekarno. De infiltranten noemden we ploppers en die zouden we wel eens een lesje leren", vertelt Ackermann. Wat in de klas meteen de vraag oproept of hij zich kon 'inleven in de positie van Soekarno en van de Indonesische dienstplichtigen.' Dat laatste was zeker het geval, zo blijkt: "Die jongens waren natuurlijk net als wij, die hadden ook een vader en een moeder en broers en zussen." Heel andere vragen zijn er ook. Hoe verliep tijdens een patrouille de communicatie, was er een radioverbinding? Hadden de soldaten veel last van malaria? En hoe was het om iedere dag rijst te moeten eten? Als antwoord op die laatste vraag kan Ackermann de leerlingen geruststellend melden dat, naast rijst, ook in Sorong hagelslag, jam en pindakaas niet ontbraken. Ondertussen gaat in de klas een foto rond van een exemplaar van de zware mitrailleur waarmee Ackermanns eenheid eventuele aanvallen vanuit zee moest tegengaan. Echter, de infiltranten kwamen per vliegtuig en werden als parachutisten in het binnenland gedropt. Ook Ackermann moest, hoewel het niet zijn eigenlijke taak was,

maar bijna alle andere militairen waren al op patrouille, een keer de *bush* in om Indonesische militairen op te sporen. Zijn enige 'echte' oorlogservaring. Voor de jonge gymnasiasten een spannend verhaal – maar met een onverwachte wending. Want Ackermanns kleine groepje manschappen, waaronder ook enkele Papoea's, zag plotseling vanaf een heuveltje een open plek waar zich enkele tientallen infiltranten bevonden. Die zaten nietsvermoedend hun eten te bereiden en te praten, sommigen lagen te slapen. Na onderling beraad en radiocontact met Sorong werd als praktische en humane oplossing besloten met 'zoveel mogelijk lawaai' het vuur te openen, maar daarbij iets te hoog te richten zodat de hevig geschrokken Indonesische militairen de kans hadden het oerwoud in te vluchten, waar ze zich vervolgens voor de rest van het conflict schuilhielden.

Na afloop van het lesuur toont Juliette Barge, geschiedenisdocente aan het Barlaeus Gymnasium, zich trots en tevreden: "Er werd aandachtig geluisterd en er waren goede vragen." Ze concludeert dat je merkt dat 'zo'n persoonlijk verhaal' leerlingen aanspreekt, ze vinden het indrukwekkend. 'Hoe is het nou om in oorlog te zijn?' – dat willen ze graag weten. Ook het thema vrijheid kwam in beeld, doordat duidelijk werd dat er na de overdracht van Nieuw-Guinea niets terecht kwam van het recht op zelfbeschikking van de Papoea-bevolking en er voor de Papoea's juist een lange periode van onvrijheid en onderdrukking begon. "De volgende les komt er een follow-up", zo voegt Barge eraan toe, "dan ga ik met de klas nog eens dieper in op het begrip vrijheid."

Toekomstkansen?

Voor Yolande van Harten, bestuurslid van de Stichting 4 mei Concert en via het bureau Podium direct betrokken bij het educatieve programma, is de achterliggende gedachte bij de onderwijspilot met veteranen duidelijk. "Het gaat erom dat de oorlog niet iets is van vroeger, maar dat er nog steeds van alles aan de hand is als het gaat om oorlog en onderdrukking", zo luidt haar stelling. Wat Van Harten betreft kan het in dat verband overigens ook gaan over een onderwerp als het 'respectvol met elkaar omgaan in een multicultureel land.' Jan Schaart van Centrum '45, eveneens stichtingsbestuurslid, ziet een

■ Nieuwsgierig bekijken de leerlingen een foto van hun 'gastdocent'.

prachtige rode draad van de Tweede Wereldoorlog naar de veteranen van nu: "Het gaat telkens om vrijheid en democratie en ook om erkenning van mensen die worden geconfronteerd met oorlog." In de praktijk, zo is de ervaring van de afgelopen jaren, slaan de aan het 4 mei-concert gerelateerde educatieve activiteiten bij scholen aan vanaf het moment dat de herdenking van de Februaristaking weer in zicht komt. "En dan is het natuurlijk het mooist als een klas of een delegatie van een school in het kader van het educatieve programma ook ons herdenkingsconcert bijwoont", aldus Van Harten. Na 4 en 5 mei lopen de educatieve activiteiten vaak nog door tot in juni. Zo zal het ook gaan met de gastoptredens van veteranen op scholen. "En wie weet vormt daarbij in de toekomst de Veteranendag voor ons een mooi jaarlijks afsluitingsmoment", blikt Van Harten vooruit.

Als het gaat om de inzet van veteranen rondom het herdenkingsconcert op 4 mei zijn de ambities trouwens stevig. Indien de pilot slaagt, zullen volgend jaar veel meer scholen, ook scholen buiten Amsterdam, worden benaderd. En mocht de ontmoeting tussen Nieuw-Guineaveteraan Ackermann en klas 1C van het Barlaeus Gymnasium maatgevend blijken, dan liggen er inderdaad mooie toekomstkansen.

Verhalen van veteranen

In het juninummer van *Checkpoint* wordt ook uitgebreid aandacht besteed aan het project *Verhalen van veteranen*. Dit landelijke project, dat wordt uitgevoerd door het Veteraneninstituut, realiseert ontmoetingen tussen oude en jonge veteranen en leerlingen van basisscholen en het voortgezet onderwijs.